

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ
РУХ В УКРАЇНІ
(1940–1990 рр.)

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач
Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Середня освіта (Історія)
4
4 рік, VII семестр
вибіркові компоненти ОП
згідно з розкладом
українська
щопонеділка 15.20–16.20, щовівторка 13.00 -
14.00 (201 кабінет, з можливістю дистанційної
роботи на платформах ZOOM та Google-class).
кандидат історичних наук, доцент
Гринь Олена Володимирівна
E-mail: elenagreen5@ukr.net
Facebook Messenger Гринь Олена

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Національно-визвольний рух в Україні (1939–1991 рр.)» є вибірковим компонентом в освітній програмі 032 Історія та археологія. Хронологічно вона охоплює період від Другої світової війни до проголошення незалежності України, тематично – усі аспекти національно-визвольного руху в Україні.

Предметом вивчення є національно-визвольний рух в другій половині ХХ ст.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Український національно-визвольний рух в роки Другої світової війни та в повоєнну добу.

2. Національно-визвольний рух у 1960-ті – на початку 1990-х років.

Мета – поглиблене вивчення історії українського національно-визвольного руху в другій половині ХХ ст., піднесення якого в поєднанні з іншими факторами призвели до краху СРСР й створили можливість проголосити незалежність України; формування патріотичного світогляду, активної соціальної та громадянської позиції.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 01	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 03	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 04	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 06	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 08	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 09	Здатність бути критичним і самокритичним.
СК 01	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
СК 02	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
СК 3	Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
СК 04	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 05	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 08	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
СК 09	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
СК 10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Структура навчальної дисципліни

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I Український національно-визвольний рух в роки Другої світової війни та в повоєнну добу				
1	Тема 1. Вступ до курсу	2		10
2	Тема 2. Україна та її національно-визвольний рух напередодні та під час Другої світової війни.	4	4	10
3	Тема 3. Боротьба ОУН та УПА проти радянської окупації в повоєнну добу.	2	2	10
4	Тема 4. Прояви національно-визвольного руху в Україні в 50-ті – 60-ті рр. Формування руху шістдесятників.	2	2	10

Модуль II				
5	Дисидентський і правозахисний рух в Україні як прояв національно-визвольного руху.	4	6	10
6	Боротьба партійних органів проти національно-визвольного руху.	2		10
7	Українська діаспора в обороні вітчизняного спротиву. Міжнародний резонанс українського спротиву	2		10
8	Український національно-визвольний рух у другій половині 1980-х рр. – на початку 1990-х рр. та його роль у проголошенні незалежності України	2	6	10
Разом за курс -		20	20	80

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Діяльність ОУН-УПА в роки Другої світової війни (1939-1944)	2
2	Україно-польські відносини в 1940-х рр. й сучасні політичні та історичні дискусії довкола них.	2
3	ОУН і УПА в умовах протистояння з радянським режимом (1944 – початок 1950-х рр.)	2
4	«Шістдесятництво» як опозиційне мистецьке явище	2
5	Форми опозиційної діяльності кінця 1960-х – першої половини 1970-х рр.	2
6	Розквіт самвидаву в Україні (60–70-рр. ХХ ст.) як один з проявів національно-визвольного руху	2
7	Історичний портрет представника українського дисидентського руху.	2
8	Українське національне пробудження в другій половині 1980-х рр.	2
9	Внесок Народного Руху України в боротьбу за незалежну українську державу	2
10	Феномен українського спротиву другої половини ХХ століття.	2
Усього годин практичних занять		20

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Джерела:

1. Бандера С. Питання атомної війни і визвольна революція. К., 2013. 64 с. (Бібліотека газети «День»; Україна Incognita; Серія «Підривна література»).
2. Григоренко П. Приховування історичної правди; Наші будні; До питання державної незалежності і взаємин між народами СРСР. К., 2012. 112 с. – (Бібліотека газети «День»; Україна Incognita; Серія «Броньбійна публіцистика»).
3. Григоренко П. Спогади: Про життя і правозахисну діяльність в СРСР. Детройт, 1984. 751 с.
4. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація. К., 2005. 330 с.

5. Дзюба І. Нагнітання мороку: Від чорносотенців початку ХХ століття до українофобів початку століття ХХІ. К., 2011. 503 с.
6. Доброокий: Спогади про І. Світличного / упоряд. Л. і Н. Світличні. – К., 1998. – 572 с.
7. Доній О. Покоління Оксамитової революції. Київ, 1999.
8. Здобуття Незалежності України. 1991 р. Історія проголошення: документи, свідчення: У 2-х т. / Ред. рада: О. Барабаш (голова) та ін. Житомир, 2011. Т. 1. 751 с.; Т. 2. 894 с.
9. Жиленко І. Номо feriens: спогади. К., 2011. 816 с.
10. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. К., 2013. 80 с.
11. Лук'яненко Л. До історії Української Гельсинської спілки. К., 2010. 318 с.
12. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. К., 2003. 296 с.
13. Лук'яненко Л. Сповідь у камері смертників. К., 1991. 128 с.
14. Політичні протести й інакодумство в Україні (1960–1990): Документи і матеріали / Упор. В. Даниленко. К., 2013. 736 с.
15. Сверстюк Є. Правда полинова. К., 2009. 304 с.: іл.
16. Стус В. Деколонізація СРСР – єдиний гарант миру в усьому світі. З таборового зошита. К., 2012. 80 с.
17. Три дні вересня вісімдесят дев'ятого: Матеріали Установчого з'їзду Народного Руху України за перебудову. Київ, 2000.
18. Українська Гельсінська група. До 30-річчя створення. Документи / Упор. О. Зінкевич. Київ, 2006.
19. Українська Головна Визвольна Рада: Документи, офіційні публікації, матеріали // Літопис УПА. Торонто; Львів, 1980–1984. Т. 8–10; Т. 26 (2001).
20. Хейфец М. Украинские силуэты. К., 2013. 80 с. (Бібліотека газети «День»; Україна Incognita; Серія «Підривна література»).
21. Чорновіл В. Лихо з розуму: Портрети двадцяти «злочинців». Париж, 1967. 336 с.
22. Чорновіл В. Правосуддя чи рецидиви терору? // Київ. 1992. № 6. С. 11–51; № 7. С. 55–99.
23. Шумук Д. Пережите і передумане: Спогади й роздуми українського дисидента-політв'язня. К., 1998. 430 с.

Література:

24. Августин Волошин як український державник, педагог, і релігійний діяч: Матеріали Всеукр. наук. конф., присвяченої 130-річчю від дня народження А. Волошина. К., 2004. – 197 с.
25. Андерсен Б. Уявлені спільноти: Міркування щодо походження й поширення націоналізму / пер. з англ. В. Морозова. К.: Критика, 2001. 272 с.
26. Баган О. Р. Ідея і чин Ярослава Стецька. К., 2008. – 154 с.
27. Бажан О. Ушанування пам'яті Тараса Шевченка в Києві 1960–1970-х рр. (за матеріалами Галузевого державного архіву Служби безпеки України) // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 2011. № 1(36). С. 45–68.
28. Бажан О. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-ті роки) / О. Г. Бажан, Ю. З. Данилюк; наук. ред. О. П. Реєнт; НАН України; Інститут історії України та ін. К.: Рідний край, 2000. 232 с.
29. Баран В., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.). К.: Видавн. дім «Альтернативи», 1999. 303 с.
30. Борець Т. Юрій Борець – людина, воїн, меценат. Львів, 2010. 303 с.
31. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала: Війни Росії проти України ХІІ–ХХІ ст. К., 2016. С. 165–220.
32. В'ятрович В. Україна. Історія з грифом «секретно». – Харків, 2014. – 511 с.
33. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. К.: Генеза, 1998. 360 с.
34. Грицак Я. Страсті за націоналізмом: Історичні есеї. К., 2004. 343 с.

35. Данилюк Ю. З., Бажан О. Г. Опозиція в Україні (II пол. 50-х – 80-ті рр. XX ст.). К., 2000. 616 с.
36. Жив'юк А. Кадровий склад і діяльність органів НКВД–НКГБ під час “першої радянзації” Західної України крізь призму “Великого терору” // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 2012. № 2(39). С. 7–40.
37. Зайцев Ю. Д. Дисиденти: опозиційний рух 60–80-х рр. // Сторінки історії України XX ст. – К., 1992. – С. 195–235.
38. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в Русі Опору 1960–1980-х рр. К., 1995. 221 с.
39. Киричук Ю.А. Український національний рух 40 – 50-х років XX ст. Львів, 2003.
40. Корогодський Р. Брама світла: Шістдесятники. Львів, 2009.
41. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі: У 3-х кн. К., 2013. Кн. 3. С. 191–197; 243–252.
42. Лисяк-Рудницький І. Русифікація чи малоросіянізація; Політична думка українських підрадянських дисидентів // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: У 2-х т. / Упоряд. Я. Грицак. – К., 1994. – Т. 2. – С. 471–488.
43. Мотиль О. Підсумки імперій: занепад, розпад, відродження: пер. з англ. П. Грицака. К., 2009. 200 с.
44. Обертас О. Український самвидав: Літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років). К., 2010.
45. Осьмак Н. Кирило Осьмак – нескорений Президент УГВР. Торонто; Львів, 2008. 127 с.
46. Панченко В. Кільця на дереві. К., 2015. С. 306–416.
47. Патриляк І.К., Боровик М.А. Україна в роки Другої світової війни: Спроба нового концептуального погляду. К.; Ніжин, 2010. С. 300–464.
48. Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.). Львів, 2012.
49. Патриляк І. К. “Перемога або смерть”: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. / Центр досліджень визвольного руху. Львів : Часопис, 2012. 512 с.
50. Політична історія України. XX століття: У 6 т. / Редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін. К., 2003. Т. 4: Україна у Другій світовій війні (1939–1945) / Керівн. тому В.І. Кучер. 584 с.
51. Політична історія України. XX століття: У 6 т. / Редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін. К., 2003. Т. 6: Від тоталітаризму до демократії (1945–2002) / О. М. Майборода, Ю. І. Шаповал, О. В. Гарань та ін. 696 с.
52. Плохій С. Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016. С. 357–414.
53. Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: Середина 1950-х – початок 1990-х років. К., 1998. 720 с.
54. Русначенко А. Розумом і серцем: Українська суспільно-політична думка 1940–1980-х років. К., 1999. 324 с.
55. Рух Опору в Україні: 1960–1990: Енциклопедичний довідник/ Передм. О. Зінкевича, О. Обертаса. К., 2010. 804 с., 56 іл.
56. Сміт Е.Д. Національна ідентичність / З англ. пер. П. Таращук. К., 1999. 222 с.
57. Стельникович С. Український національний рух Опору Тараса Бульби-Боровця: історичний нарис. Житомир, 2010. 392 с.
58. Стус Д. Василь Стус: життя як творчість. К., 2005. 368 с.: іл.
59. Україна: Антологія пам'яток державотворення Х–XX ст.: Дорога до себе: У 10 т. Т. 9: Час випробувань. Консолідація національно-патріотичних сил (1939 –початок 80-х рр. XX ст.) / Упоряд. Ю. Сливка. К., 2009. 743 с.; Т. 10: відродження і утвердження української державності (1987–2005) / Упоряд. В. Сергійчука. К., 2009. 670 с.
60. Українська повстанська армія у боротьбі проти тоталітарних режимів. Львів, 2004. 294 с.
61. Український націоналізм: Антологія: У 2-х т. / Упор. В. Рог. Т. 1. К., 2014. 384 с.; Т. 2. К., 2011. 352 с.

62. Федун П.М. Концепція самостійної України: У 2-х т. Львів, 2008. Т. 1. 718 с.; Львів, 2013. Т. 2. 891 с.
63. Шаповал Ю. Доля як історія. К., 2006. С. 270–300.
64. Шаповал Ю. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії. К., 2001. С. 142–280.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

65. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
66. Літопис УПА. URL: <https://litopysupa.com/ua/>
67. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua>
68. Проект «Віртуальний некрополь української еміграції». URL: <http://necropolis.uinr.gov.ua>
69. Українська правда. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua>
70. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinr.gov.ua>
71. Щоб пам'ятати: історія України. URL: <https://sites.google.com/site/memorial4uth/home>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- під час аудиторних занять додержуватися правил з техніки безпеки у навчальній аудиторії.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо).

Навчання з елементами дистанційної освіти можливе через мережу Інтернет за погодженням з викладачем лише у випадках поважної причини відсутності студента.

Академічна доброчесність та плагіат.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbL-VH/view>)). Підготовка завдань з використанням інформаційних джерел без посилань на них є плагіатом і несе академічну відповідальність.

Мобільні пристрої на практиці використовуються тільки з дозволу викладача.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, взаємоповаги.

Розподіл балів

ЗМ № 1				ЗМ № 2				Залік	Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8 T		
5	10	5	5	15	5	5	10	15	25
									100